

Gemeente Renkum

Bestuurlijke toekomst Gemeente Renkum

Startnotitie vervolgt traject

10 April 2024

Projectgroep bestuurlijke toekomst Gemeente Renkum

Inhoud

1	Wat zijn het doel & de opzet van deze startnotitie?	3
2	Hoe brengen we de gevolgen van een herindeling in beeld?	7
3	Hoe onderzoeken we splitsing van de gemeente als mogelijkheid bij een herindeling?	9
4	Hoe voeren we de verdiepende gesprekken met Wageningen, Arnhem & Rheden?	12
5	Hoe betrekken we inwoners in het vervolgtraject?	14
6	Hoe nemen we de gemeenteraad mee in het vervolgtraject?	17
7	Wat is het tijdsplan voor het vervolgtraject?	19

1

Wat zijn het doel & de opzet van deze startnotitie?

Aanleiding: waarom onderzoeken we onze bestuurlijke toekomst?

We willen dat het fijn leven, wonen en werken is in onze gemeente. Het doel – en bestaansrecht – van de gemeente is het creëren van maatschappelijke meerwaarde voor onze inwoners. Het is en wordt echter steeds lastiger om de voorzieningen voor onze inwoners in stand te houden.

De reden hiervoor is dat onze financiële situatie – net als die van veel gemeenten overigens – niet altijd even rooskleurig is. De vooruitzichten voor de toekomst zijn hierbij ook onzeker, omdat we sterk afhankelijk zijn van de ontwikkelingen in het Gemeentefonds. Ook hebben we een organisatie van beperkte omvang. We zijn daardoor terughoudend in het werk en we kunnen niet al onze doelen – binnen de gewenste termijnen – behalen.

Naast deze financiële en organisatorische aandachtspunten, komen er ook steeds meer opgaven op ons af als gevolg van nieuwe wetgeving en taken, en een veranderende samenleving. Deze maatschappelijke veranderingen vragen ook steeds om organisatieveranderingen. Als gemeente willen (moeten) we namelijk zo goed mogelijk antwoord geven op de wensen en eisen van onze inwoners.

Bestuurskracht en toekomstscenario's

In het najaar van 2020 hebben we – gemeenteraad en college – daarom besloten om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om onze gemeente toekomstbestendig te organiseren. De eerste stap hierin was het onderzoeken van onze bestuurskracht¹ en het in kaart brengen van mogelijke toekomstscenario's. In januari 2022 heeft bureau Berenschot het bestuurskrachtonderzoek opgeleverd. Uit het onderzoek kwam naar voren dat onze bestuurskracht kwetsbaar en zorgelijk is, maar dat er tegelijkertijd ruimte is voor verbetering. Enerzijds door op de korte termijn de organisatieontwikkeling te versnellen en versterken, en anderzijds door een keuze te maken voor de toekomst van de gemeente op basis van vijf concrete toekomstscenario's.

Bij de behandeling van het eindrapport, heeft de raad het college gevraagd om aan de slag te gaan met het treffen van de nodige voorbereidingen opdat de raad – na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 – een keuze kon maken voor een nader uit te werken toekomstscenario. Op basis van een startnotitie en proceskaders zijn we eind 2022 daadwerkelijk gestart met dit onderzoek. Het onderzoek richtte zich daarbij op vier van de vijf toekomstscenario's uit het bestuurskrachtonderzoek: [strategisch samenwerken](#) met een beperkt aantal partners, combinatie van regie-organisatie met [centrumgemeente](#), [ambtelijke fusie](#), en vormen van een nieuwe gemeente door [herindeling](#).

Uit het in september 2023 opgeleverde onderzoeksrapport naar de bestuurlijke toekomst kwam naar voren dat met het scenario [herindeling](#) het beste richting wordt gegeven aan de ontwikkeling van het bestuur en de organisatie op de langere termijn. Wat betreft de haalbaarheid van dit scenario – dat wil zeggen met welke partners het mogelijk is om te fuseren – werd in het onderzoeksrapport

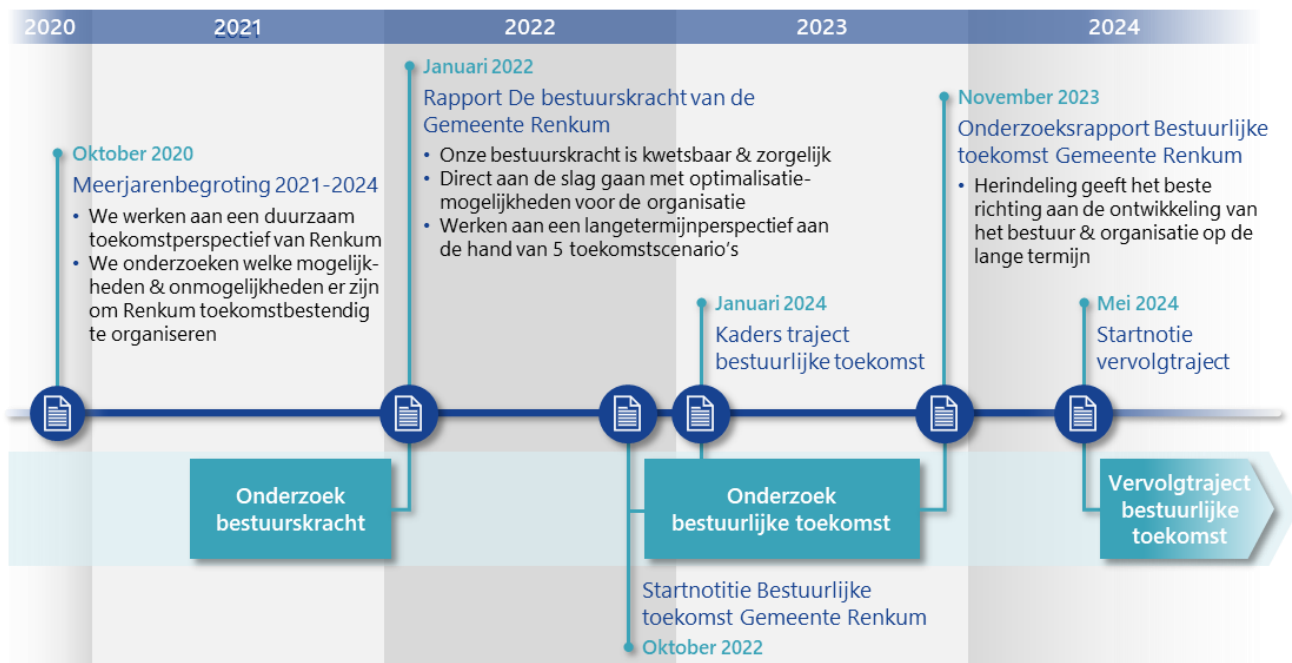
¹ Bij het bestuurskrachtonderzoek is gekeken naar de slagkracht van het bestuur (gemeenteraad en college), het functioneren van de organisatie, het partnerschap van Renkum volgens onze buurgemeenten, ondernemers en maatschappelijke organisaties, en de slagkracht richting de regio en onze dorpen/ samenleving.

aangegeven dat een herindeling met de Gemeente Wageningen de voorkeur heeft boven een fusie met de gemeenten Arnhem of Rheden.

In november 2023 nam de gemeenteraad het geamendeerde voorstel over de bestuurlijke toekomst aan. Concreet besloot de raad, naast het vaststellen van het onderzoeksrapport (samengevat) het volgende²:

- » Het advies uit het onderzoeksrapport over het toekomstscenario waarmee het beste richting wordt gegeven aan de ontwikkeling van bestuur en organisatie op de langere termijn – herindeling – te erkennen.
- » Met de gemeenten Wageningen, Arnhem en Rheden verdiepende gesprekken te voeren om de benodigde informatie op te halen die later in de besluitvorming – samen met inwonersparticipatie en relevante initiatieven of informatie van andere omliggende gemeenten – kan worden betrokken.
- » In het voorjaar 2024 een startnotitie voor te leggen voor het vervolgproces, met daarin een voorstel voor een stuurgroep met raadsleden om zo de verbinding goed te behouden.
- » De aanbevelingen uit het onderzoeksrapport voor het parallel doorlopen van twee sporen – een gericht op herindeling (waaronder splitsing als variant van herindeling) op de langere termijn en een gericht op het versterken van de organisatie op de korte termijn – op te volgen.
- » Het college te verzoeken om hiervoor op basis van de startnotitie een rapportage met alle benodigde informatie en de consequenties op te stellen, met daarbij een duidelijk voorstel voor het betrekken van inwoners in de verdere besluitvorming.

In [figuur 1.1](#) zijn de tot nog toe doorlopen (en ook aanstaande) stappen van het traject gericht op het bestendig organiseren van de Gemeente Renkum samengevat.

Figuur 1.1 Doorlopen (en aanstaande) stappen van het traject voor het toekomstbestendig organiseren van de Gemeente Renkum

² Zie voor de volledige tekst het [Amendement inzake vervolg traject bestuurlijke toekomst](#) behorende bij agenda-punt 6 van de raadsvergadering van 29 november 2023.

Vervolgtraject bestuurlijke toekomst

Het in de vorige paragraaf benoemde raadsbesluit vormt de basis voor het vervolgen van het traject bestuurlijke toekomst. De eerste stap daarbij is – zoals ook benoemd in het raadsbesluit – het opstellen en voorleggen aan de raad van deze startnotitie voor het vervolgtraject. In de startnotitie beschrijven we wat het doel is van het vervolgtraject en wat we gaan doen tijdens het traject.

Het is op voorhand niet te bepalen wat het resultaat van het vervolgtraject is en wanneer we een resultaat bereiken. Gelet op het raadsbesluit is het vervolgtraject – naast het organisatieontwikkelingsspoor voor de kortere termijn – gericht op het herindelingsspoor, maar voor het slagen van dit toekomstscenario is het noodzakelijk dat we een partner hebben die welwillend staat tegenover herindeling. Omdat een succesvolle fusie alleen tot stand als deze voortkomt uit wederzijdse genegenheid, en gedeelde belangen en ambities, ligt de focus in het vervolgtraject dan ook op het volgen hoe mogelijke partners zich hierin ontwikkelen – en dan vooral de Gemeente Wageningen als voorkeurspartner.

We voeren verdiepende gesprekken en gaan aan de slag met het verder uitdiepen van de mogelijkheden en beperkingen van een herindeling. Echter, gedurende het traject ligt het initiatief daarbij niet altijd direct bij ons. We zijn afhankelijk van het denkproces bij de beoogde partnergemeente(n) over hun bestuurlijke toekomst. Het is dan ook niet mogelijk om op voorhand een einddatum van het vervolgtraject vast te leggen. We kunnen wel periodiek ijkmomenten bepalen waarop we de balans opmaken waar we staan en wat het perspectief is tot in ieder geval het volgend ijkmoment.

Als gedurende het vervolgtraject blijkt dat de partner welwillend staat tegenover herindeling en dat het scenario dus haalbaar is, dan eindigt het traject met de voorbereiding van een principebesluit door de raad over het voornemen tot herindeling en de opdracht tot het opstellen van een herindelingsontwerp. Positieve besluitvorming hierover door onze raad en die van de partnergemeente vormt dan de start van het formele traject besluitvorming herindeling.

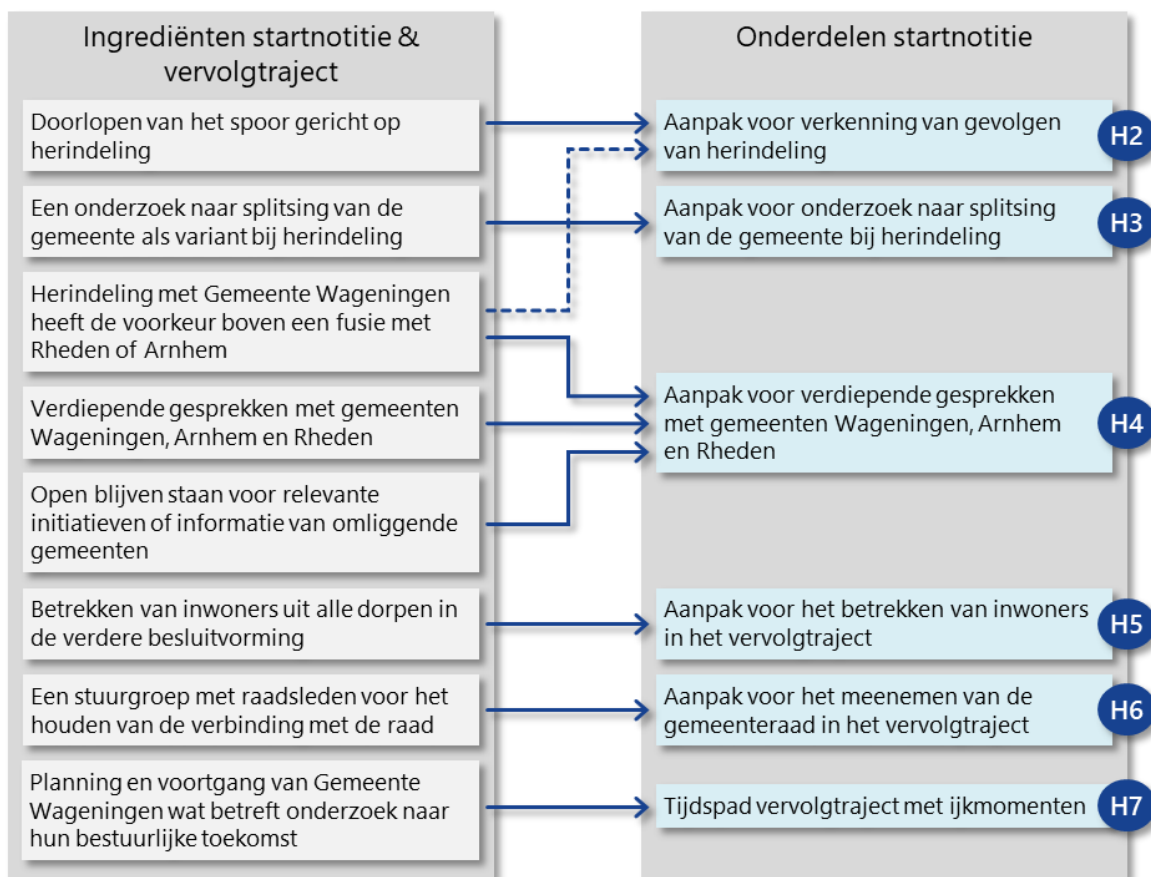
Gaandeweg het traject kan echter op enig moment ook geconcludeerd worden dat er geen gedeeld beeld bestaat met de mogelijke fusiepartner(s) over de voorwaarden en/of termijn voor de totstandkoming van een herindeling. In dat geval heeft het vervolgtraject weliswaar een resultaat, maar is dat niet het vormen van een nieuwe gemeente door herindeling. In dat geval eindigt het traject met een advies over eventuele alternatieve scenario's over hoe verder te gaan met onze bestuurlijke toekomst.

Gelet op bovenstaande komen we tot de volgende centrale probleemstelling voor het vervolgtraject:

“Welke mogelijkheden zijn er – onder welke voorwaarden en op welke termijn – voor het tot stand komen van een nieuwe gemeente door de herindeling van de Gemeente Renkum, wat zijn hiervan de gevolgen en wat zijn de vervolgstappen, ook als een herindeling uiteindelijk niet haalbaar blijkt?”

Onderdelen startnotitie vervolgtraject bestuurlijke toekomst

Met het besluit over de bestuurlijke toekomst heeft de raad een aantal ingrediënten – wat betreft proces en inhoud – benoemd voor de startnotitie en het vervolgtraject zelf. Aan de hand van deze en een aantal andere ingrediënten komen we tot een aantal onderdelen voor het vervolgtraject die we beschrijven in de startnotitie. Deze zijn weergegeven in [figuur 1.2](#).

Figuur 1.2 Ingrediënten voor het vervolgtraject en onderdelen van de startnotitie

Samenhang met het spoor versterken van de organisatie

Een ingrediënt uit het raadsbesluit over de bestuurlijke toekomst dat in [figuur 1.2](#) niet is opgenomen is het spoor gericht op het versterken van de organisatie. Omdat de organisatieontwikkeling een afzonderlijk traject is dat daarnaast al loopt, vormt een aanpak voor het versterken van de organisatie geen onderdeel van deze startnotitie. De voortgang en verantwoording van de organisatieontwikkeling wordt meegenomen bij de (reguliere) verantwoording in de planning en control-cyclus.

Opbouw van de startnotitie

In [figuur 2.1](#) is aangegeven in welke hoofdstukken de verschillende onderdelen van de startnotitie worden beschreven. In het volgende hoofdstuk beschrijven we de aanpak die we voor ogen hebben voor de verkenning van de gevolgen van een herindeling. In hoofdstuk 3 geven we aan hoe we het onderzoek vormgeven naar splitsing van de gemeente als mogelijkheid bij een herindeling.

Hoofdstuk 4 beschrijft de aanpak voor de verdiepende gesprekken met de gemeenten Wageningen, Arnhem en Rheden. In de hoofdstukken 5 en 6 beschrijven we respectievelijk hoe we inwoners en de gemeenteraad betrekken in het vervolgtraject.

In hoofdstuk 7 wordt vervolgens het tijdspad voor het vervolgtraject beschreven, waarbij we globaal aangeven wanneer we met welke onderdelen van het vervolgtraject aan de slag gaan (of in ieder geval de volgorde). Ook doen we in dit hoofdstuk een voorzet voor de ijkmomenten in het traject.

2 Hoe brengen we de gevolgen van een herindeling in beeld?

Inleiding

In het onderzoeksrapport naar de bestuurlijke toekomst zijn de vier onderzochte toekomstscenario's gelegd naast de (categorieën van) beoordelingscriteria die voor het onderzoek waren gedefinieerd, te weten organisatie, identiteit, dienstverlening en voorzieningen. Op basis van wat daarover is geschreven in secundaire bronnen, op basis van deskundige meningen en op basis van de ervaringen van de organisaties die volgens één van de scenario's werken, zijn de effecten van elk van deze scenario's op deze criteria beschreven.

Daarnaast is in het onderzoeksrapport de financiële positie van Renkum en van de mogelijke partnergemeenten in kaart gebracht. Ook is een globale inschatting gemaakt van de incidentele en frictiekosten die we tegemoet kunnen zien bij een keuze voor een bepaald toekomstscenario, en is een doorkijk gegeven van de verwachte structurele ontwikkeling van onze financiële situatie op basis hiervan.

We hebben in het voorliggende onderzoek dus al de positieve en negatieve aspecten – wat betreft de vier categorieën van beoordelingscriteria – van het scenario herindeling onderzocht. Ook zijn in het onderzoeksrapport uitspraken gedaan over de financiële en organisatorische consequenties van herindeling. In het vervolgtraject gaan we de gevolgen van een herindeling nader in beeld brengen. Hierbij maken we uiteraard gebruik van de informatie die we al opgehaald hebben in het onderzoek naar de toekomstscenario's.

Aanpak: onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden

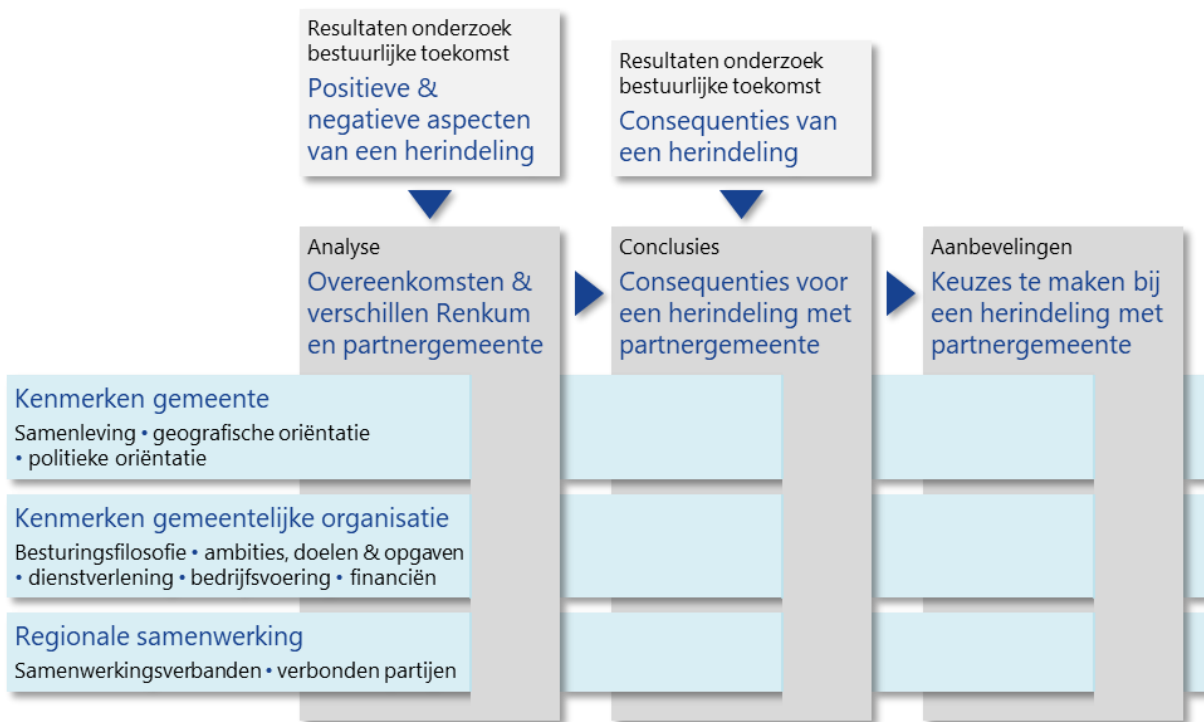
De onderzoeksvragen die centraal staan bij het in beeld brengen van de gevolgen van een herindeling zijn:

Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de Gemeente Renkum en de partnergemeente wat betreft de kenmerken van de gemeente, de gemeentelijke organisatie en regionale samenwerking?

Wat zijn de consequenties van een herindeling van de Gemeente Renkum met de partnergemeente op basis van deze overeenkomsten en verschillen?

Welke keuzes moeten (in ieder geval) worden gemaakt door de Gemeente Renkum en de partnergemeente bij een herindeling op basis van deze consequenties?

In **figuur 2.1** is de voorgestelde aanpak voor het verkennen van de consequenties van een herindeling schematisch weergegeven. In tegenstelling tot het eerdere onderzoek, spitsen we de verkenning toe op de partnergemeente met wie we een herindeling beogen. Wanneer dat mogelijk en opportuun is, trekken we bij de verkenning gezamenlijk op met de partnergemeente.

Figuur 2.1 Aanpak voor het verkennen van de gevolgen van een herindeling met een partnergemeente

Als eerste brengen we de overeenkomsten en verschillen tussen Renkum en de partnergemeente in beeld. We stellen hierbij voor om te kijken naar de kenmerken van de gemeenten, de kenmerken van de gemeentelijke organisaties en regionale samenwerking. We baseren ons hierbij op de resultaten van het eerdere onderzoek naar de bestuurlijke toekomst, informatie uit secundaire bronnen en gesprekken met de partnergemeente (zie ook [hoofdstuk 4](#)).

Op basis van deze analyse trekken we conclusies over de gevolgen van een herindeling met de partnergemeente en doen we aanbevelingen. Deze aanbevelingen richten zich op de te maken keuzes in het geval van een herindeling met de partnergemeente. We kunnen hierbij geen aanbevelingen doen over de richting waarin de keuzes idealiter worden gemaakt. Die keuzes moeten door de twee partnergemeenten gezamenlijk worden gemaakt nadat een principebesluit is genomen over een herindeling en wordt aangevangen met het formele herindelingstraject.

Bijvoorbeeld, op basis van de analyse van de overeenkomsten en verschillen blijkt dat de partnergemeente deelneemt aan een aantal verbonden partijen waar Renkum geen onderdeel van is. De consequentie van een herindeling is dan dat de aanstaande fusiegemeenten keuzes maken van welke verbonden partijen de nieuw te vormen gemeente onderdeel blijft en van welke niet. Wat hierin de beste keuze is, kunnen we nu vanuit Renkum niet bepalen of voorschrijven. Dat moet later – na een principebesluit over herindeling – in gezamenlijkheid gebeuren.

3

Hoe onderzoeken we splitsing van de gemeente als mogelijkheid bij een herindeling?

Inleiding

In het door de raad aangenomen amendement over het vervolgtraject bestuurlijke toekomst is het onderzoeken van splitsing van de Gemeente Renkum als variant van het herindelingsscenario toegevoegd aan het besluit over het onderzoeksrapport. Het splitsen van de gemeente is niet als toekomstscenario onderzocht in het voorliggende traject. Het was namelijk geen scenario dat voortkwam uit het eerdere onderzoek naar onze bestuurskracht.

De aanleiding om een splitsing nu te onderzoeken als variant van herindeling interpreteren we als het ervaren/ beleefde verschil in oriëntatie op de omliggende steden tussen de Renkumse dorpen, mogelijk versterkt door de resultaten van de inwonerpeilingen uit het onderzoek naar de bestuurlijke toekomst.

In de inwonerpeilingen was namelijk een vraag opgenomen over de plaats of gemeente buiten Renkum waarmee respondenten zich het meest verbonden voelen. Hieruit kwam enerzijds naar voren dat meer inwoners zich verbonden voelen met Wageningen dan met andere omliggende plaatsen of gemeenten, maar anderzijds ook dat er verschillen zijn in oriëntatie tussen respondenten uit de verschillende dorpen – zie de uitkomsten van de inwonerpeilingen.

Gelet op de wijze waarop de vraag over de verbondenheid met plaatsen of gemeenten buiten Renkum was gesteld, kan deze door respondenten zijn geïnterpreteerd als de plaats of gemeente buiten Renkum die ze het meest bezoeken om gebruik te maken van voorzieningen daar, de plaats of gemeente waar ze het meest positieve gevoel bij hebben, een combinatie van beide, of nog een andere interpretatie.

De respons geeft dus niet direct inzicht in de daadwerkelijke oriëntatie van inwoners of de positieve of negatieve gevoelens die er zijn voor Wageningen en Arnhem – en dus de logica voor een herindeling in westelijke of oostelijke richting, of een splitsing van de gemeente bij een herindeling.

Aanpak: onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden

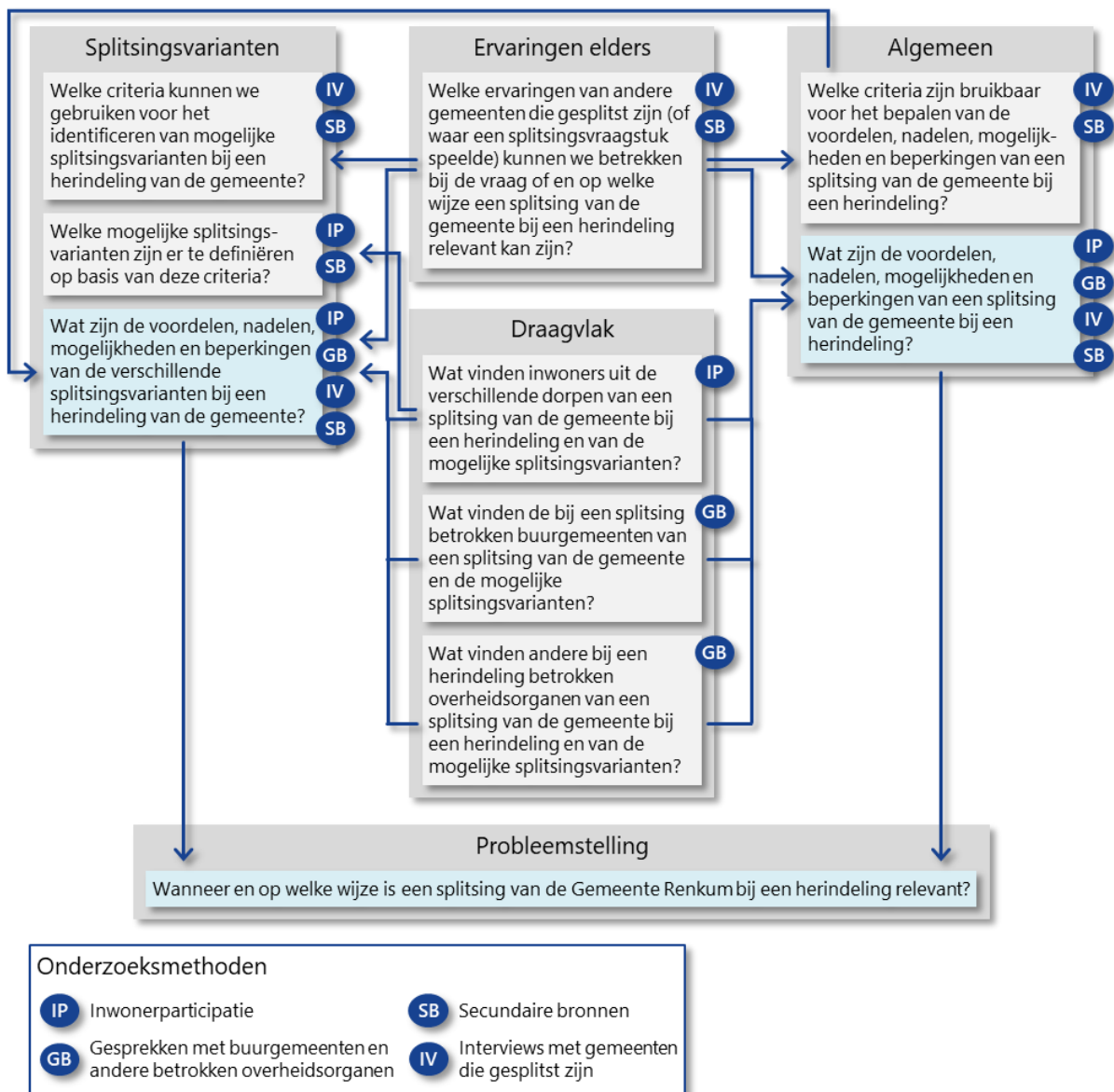
Om splitsing van de Gemeente Renkum als mogelijkheid bij een herindeling te onderzoeken, moeten we eerst de verschillende splitsingsvarianten identificeren. Nadat we de varianten hebben geïdentificeerd, kunnen we aan de slag met het onderzoeken van de voordelen, nadelen, mogelijkheden en beperkingen – zowel wat betreft splitsing bij een herindeling in zijn algemeenheid als de verschillende splitsingsvarianten. We baseren deze analyse deels op ervaringen elders in het land met gemeenten die gesplitst zijn of waar een splitsingsvraagstuk speelde. Ook onderzoeken we het draagvlak voor een splitsing van de gemeente. Niet alleen onder inwoners, maar ook bij buurgemeenten die betrokken zijn bij een eventuele splitsing en bij andere overheidsorganen – Provincie en Rijk – die betrokken zijn bij een herindeling.

Het onderzoeken van een splitsing van de Gemeente Renkum als mogelijkheid bij een herindeling richt zich op de volgende probleemstelling en bijbehorende onderzoeksvragen:

“Wanneer en op welke wijze is een splitsing van de Gemeente Renkum bij een herindeling relevant?”

In **figuur 3.1** zijn de onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden weergegeven waarmee we deze probleemstelling willen beantwoorden. De pijlen in de figuur geven de relatie tussen de verschillende onderzoeksvragen aan. Het antwoord op een bepaalde vraag is inbreng voor een andere vraag.

Figuur 3.1 Onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden onderzoek naar splitsing bij een herindeling van de gemeente

We beantwoorden de onderzoeksvragen op basis van de volgende onderzoeksmethoden:

» Inwonerparticipatie

We stellen voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag wat inwoners uit de verschillende dorpen vinden van een splitsing van de gemeente en de splitsingsvarianten een vragenlijst op. Deze vragenlijst leggen we voor aan ons inwonerpanel Renkum Spreekt.³

» Gesprekken met de betrokken buurgemeenten

We gaan hierbij voornamelijk uit van de gemeenten Wageningen en Arnhem.

» Interviews met vertegenwoordigers van gemeenten die bij een herindeling gesplitst zijn

We spreken hierbij de gemeenten waar (recentelijk) een splitsing aan de orde was.

» Secundaire bronnen

We verzamelen en analyseren informatie uit onderzoeksrapporten, verkenningen etc. waarin splitsing van gemeenten aan de orde komt.

De uitkomsten van het onderzoek naar splitsing leggen we (ter besluitvorming) voor aan de raad. We wachten daarmee niet tot alle andere onderdelen van het vervolgtraject ook afgerond zijn. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen namelijk sterk van invloed zijn op de andere onderdelen en het verdere verloop van het vervolgtraject – zowel in positieve als negatieve zin.

³ Het inwonerpanel Renkum Spreekt heeft ruim 1.400 deelnemers. De panelleden ontvangen ongeveer vijf keer per jaar een vragenlijst over allerlei onderwerpen die spelen in onze gemeente Renkum.

4

Hoe voeren we de verdiepende gesprekken met Wageningen, Arnhem & Rheden?

Inleiding

Tijdens de verkenningsfase van het onderzoek naar de bestuurlijke toekomst voerden we verkennende, bestuurlijke gesprekken met drie mogelijke samenwerkingspartners: de gemeenten Wageningen, Arnhem en Rheden. Het belangrijkste doel van deze gesprekken was om te toetsen of er draagvlak bestond (bestaat) voor verdergaande samenwerking met Renkum op basis van de vier toekomstscenario's die we onderzochten.

In de periode eind februari tot en met half maart van dit jaar hebben we – vooruitlopend op het vervolgtraject – weer bestuurlijk overleg gehad met deze gemeenten. De gespreksonderwerpen van deze overleggen waren onder meer een terugblik op het door ons doorlopen onderzoek naar de bestuurlijke toekomst; het uitwisselen van beelden en gevoelens over de resultaten en conclusies van ons onderzoek; een toelichting op ons vervolgtraject bestuurlijke toekomst; en het ophalen van welke verwachtingen de andere gemeente daarbij heeft. We spraken ook over eventuele ontwikkelingen die spelen bij de andere gemeente wat betreft bestuurskracht, bestuurlijke toekomst of samenwerking.

Aanpak verdiepende gesprekken

De recent gevoerde bestuurlijke overleggen waren vooral tussengesprekken – naar aanleiding van ons eerdere onderzoek naar de toekomstscenario's en ter voorbereiding op ons vervolgtraject bestuurlijke toekomst. Het is de bedoeling dat we gedurende het vervolgtraject verdere gesprekken voeren met de gemeenten Wageningen, Arnhem en Rheden. De raad heeft bij het vaststellen van het onderzoeksrapport bestuurlijke toekomst immers besloten om met deze drie gemeenten verdiepende gesprekken te voeren.

Met de gesprekken halen we informatie op die we nodig hebben voor het verkennen van de consequenties van een herindeling en voor het onderzoeken van een eventuele splitsing van onze gemeente bij een herindeling. Grofweg worden deze gesprekken – met Wageningen, Arnhem en Rheden afzonderlijk – op drie niveaus gevoerd:

- » Meer formeel op **bestuurlijk niveau** tussen de burgemeesters en gemeentesecretarissen (en adviseurs) van de partnergemeente en Renkum, waarbij onder meer de voortgang van ons vervolgtraject en een eventueel gelijksoortig traject bij de partnergemeente wordt besproken; knelpunten worden uitgewisseld; de bestuurlijke relatie tussen de beide gemeenten aan de orde komt; eventuele (vervolg)afspraken worden gemaakt; en mijlpalen worden geslagen.
- » Meer informeel en frequent op het **niveau van de gemeentesecretarissen**, waarbij de nadruk vooral ligt op het bespreken van de voortgang van ons vervolgtraject en eventueel gelijksoortige/ aanpalende trajecten bij de partnergemeente, en het uitwisselen van knelpunten.
- » Meer praktisch en frequent op **ambtelijk niveau** tussen de strategisch adviseurs/ projectleiders van de partnergemeente en Renkum om onder meer de voortgang van ons vervolgtraject en een eventueel gelijksoortig traject bij de partnergemeente te bespreken; informatie te delen of gezamenlijk informatie te vergaren die nodig is voor deze trajecten; planningen op elkaar af te stemmen; en de gesprekken op bestuurlijk niveau voor te bereiden.

Het gaat te ver om in deze startnotitie de gesprekslijnen van de verdiepende, bestuurlijke gesprekken uitgebreid te beschrijven. Deze worden steeds vooraf aan de gesprekken opgesteld op basis van de actualiteit en de voortgang van ons vervolgtraject of een gelijksoortig traject bij de partnergemeente. De resultaten van de bestuurlijke gesprekken koppelen we terug naar de gemeenteraad.

Naast de gesprekken met de gemeenten Wageningen, Arnhem en Rheden gaan we in het vervolgtraject ook – wanneer relevant in het stadium waarin het vervolgtraject zich bevindt – verkennende gesprekken voeren met voor ons belangrijke samenwerkingsverbanden waarvoor een herindeling mogelijk (vergaande) gevolgen heeft. Ook deze gesprekken hebben tot doel om relevante informatie op te halen die later benodigd is voor de besluitvorming over een eventuele herindeling.

Overigens hebben we tot nog toe onze samenwerkingsverbanden steeds aangehaakt gehouden bij ons traject bestuurlijke toekomst. Dat blijven we in het vervolgtraject ook doen. Over de consequenties van een herindeling voor een samenwerkingsverband kunnen we uiteraard pas in gesprek gaan als de raad – na het vervolgtraject – een principebesluit tot herindeling heeft genomen.

5 Hoe betrekken we inwoners in het vervolgtraject?

Inleiding

In het onderzoek in de vorige fase van het traject bestuurlijke toekomst hebben we uitgebreid inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties betrokken. We bevroegen ons inwonerpanel Renkum Spreekt, we zetten een peiling uit onder het stille midden⁴, en voerden verdiepende gesprekken

met ondernemers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. In totaal gaven iets meer dan duizend personen hun mening, waarmee een representatief beeld ontstond voor de hele Renkumse gemeenschap.

Uit de raadpleging van inwoners tijdens het onderzoek naar de bestuurlijke toekomst kwamen vooral mogelijkheden, belemmeringen en aandachtspunten naar voren die belangrijk zijn bij de uitwerking en implementatie van een toekomstscenario. Zo vinden inwoners wat betreft het onderwerp **identiteit** het dorpse karakter van de gemeente belangrijk en waarderen ze het karakteristieke van de dorpen. Voor de toekomst is het zodoende belangrijk dat de kernen van Renkum hun dorpse karakter behouden en dat het gemeentelijk beleid toegespitst is op de uniciteit van de dorpen.

Inwoners hechten veel waarde aan hun woonomgeving. Voor de **toekomst** vinden ze het dan ook belangrijk dat deze groen en leefbaar blijft, dat de eigenheid van hun dorp behouden blijft en dat ze invloed kunnen uitoefenen op (de inrichting van) hun woonomgeving. Daarnaast moeten de gemeentelijke **voorzieningen** blijven bestaan en van dezelfde kwaliteit blijven als nu.

Op het gebied van **dienstverlening** geven veel inwoners aan dat ze het liefst digitaal contact hebben met de gemeente en zoveel mogelijk digitaal kunnen regelen. Dat geldt echter niet voor iedereen, waardoor we weliswaar onze dienstverlening (verder) kunnen digitaliseren, maar ook mogelijkheden moeten blijven bieden om ook niet-digitaal contact te hebben. Verder wordt de mensgerichtheid en professionaliteit in de dienstverlening als belangrijk genoemd.

Kader 3.1 Belangrijke resultaten van de inwonerparticipatie uit het onderzoek naar de bestuurlijke toekomst

De vorige fase leende zich goed voor deze vormen van participatie. De onderzoeksvraag die centraal stond was namelijk wat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties belangrijke elementen vinden voor de raad om mee te nemen in de keuze voor een toekomstscenario. We vroegen wat inwoners vonden van de huidige dienstverlening door en de voorzieningen in de gemeente. Als dat mogelijk was, vroegen we wat ze van die dienstverlening en voorzieningen vonden. Ook vroegen we inwoners op welke plaatsen of gemeenten – buiten de onze – ze bij hun dagelijkse bezigheden gericht waren en/of waarmee ze zich verbonden voelden. In **kader 3.1** zijn belangrijke resultaten van de inwonerparticipatie in het kader van het onderzoek naar de bestuurlijke toekomst samengevat.

Ruimte voor inwonerparticipatie in het vervolgtraject

Bij de behandeling van het onderzoeksrapport in de raadsvergadering van november 2023 werd veel aandacht gevraagd voor inwonerparticipatie in het vervolgtraject. In het door de raad aangenomen amendement is daarom ook opgenomen dat de startnotitie voor het vervolgtraject een voorstel bevat voor het betrekken van de inwoners uit alle dorpen in de verdere besluitvorming. De behoefte aan het betrekken van inwoners in het vervolgtraject is logisch, want herindeling is een ingrijpende bestuurlijke verandering die ook de inwoners aangaat.

Het is noodzakelijk dat inwoners betrokken worden in de volgende fase van het traject bestuurlijke toekomst. De ruimte voor inwonerparticipatie in specifiek het vervolgtraject is echter beperkt. In zijn

⁴ Tot het stille midden behoren die inwoners die bijvoorbeeld niet naar informatiebijeenkomsten komen en die we niet actief op sociale media horen over politiek of bestuur.

algemeenheid richten we ons in het vervolgtraject op de trede **informer**en (meeweten) van de participatieladder.⁵ De keuze hiervoor baseren we op de volgende vier uitgangspunten:

» Raadsbesluit november 2023

De raad besloot in november 2023 dat met het scenario herindeling het beste richting wordt gegeven aan de ontwikkeling van het bestuur en de organisatie op de langere termijn. Dit democratisch besluit staat en hoeft in het vervolgtraject niet te worden voorgelegd aan inwoners.

» Inwonerparticipatie in het onderzoek bestuurlijke toekomst

In het onderzoek naar de bestuurlijke toekomst betrokken we uitgebreid inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Met meer dan 1.000 deelnemers was het onderzoek voldoende representatief om uitspraken te kunnen doen voor de hele populatie. Het herhalen of breder uitzetten van dit of een soortgelijk onderzoek gaat zodoende geen andere inzichten opleveren.

» Meepraten over de nieuwe gemeente

Een goed onderwerp dat zich leent voor inwonerparticipatie is de inrichting van de toekomstige nieuwe gemeente. Vragen zoals *'wat vinden inwoners belangrijk in hun nieuwe gemeente'* en *'wat willen ze de nieuwe gemeente meegeven'* staan hierbij dan centraal. De vragen zijn echter nog niet van toepassing in het vervolgtraject. De inrichting van de nieuwe gemeente komt namelijk pas aan de orde gedurende het fusiespoor van het formele traject besluitvorming herindeling. Dit traject start nadat de raad een principebesluit heeft genomen over herindeling met een andere gemeente. Dit principebesluit volgt – eventueel – pas aan het einde van het vervolgtraject.

» Inwonerparticipatie tijdens het formele traject besluitvorming herindeling

Inwoners krijgen sowieso inspraak in de vorming van hun nieuwe gemeente, omdat dit wettelijk is vastgelegd in het formele traject besluitvorming herindeling. Zo wordt het uiteindelijke herindelingsontwerp ter inzage gelegd, zodat iedereen hierop een zienswijze in kan dienen.

Daarnaast kijken het Ministerie van Binnenlandse Zaken – bij de toetsing van het herindelingsontwerp aan het *Beleidskader gemeentelijke herindeling* – en de Tweede Kamer – die de herindelingswet aanneemt – naar het maatschappelijk draagvlak voor de herindeling. Dat betekent dat bij het opstellen van het herindelingsontwerp inwoners nauw betrokken moeten worden. Het opstellen van het herindelingsontwerp komt pas aan de orde na het vervolgtraject, zodra een principebesluit over herindeling met een andere gemeente is genomen.

Aanpak inwonerparticipatie in het vervolgtraject

Participatie in het vervolgtraject is dus hoofdzakelijk gericht op **informer**en (meeweten). De onderwerpen en bijbehorende vragen die hierbij centraal staan zijn:

» Aanleiding

Waarom zijn we bezig met onze bestuurlijke toekomst?

» Proces

Welke stappen hebben we al doorlopen en wat hebben die opgeleverd? Waar staan we nu in het proces? Welke stappen staan er nog op het programma?

» Betrokkenheid inwoners

Hoe kunnen inwoners nu en straks participeren in/ invloed uitoefenen op het traject?

⁵ De participatieladder bestaat uit zes treden verdeeld over drie categorieën: (a) **meeweten** (informer)en, (b) **meedenken** (raadplegen, adviseren en coproduceren) en (c) **meebeslissen** (meebeslissen en zelfbeheer).

»» Gevolgen herindeling

Wat betekent het een herindeling voor inwoners? Wat gaan inwoners daar concreet van merken?

Hoe we de participatie van onze inwoners⁶ vormgeven in het vervolgtraject werken we in detail uit in een communicatieaanpak.⁷ We stemmen deze communicatieaanpak af met de klankbordgroep bestaande uit raadsleden (zie [hoofdstuk 6](#)). In de aanpak werken we in ieder geval de rollen uit van de burgemeester, de gemeenteraad, het college en de gemeentelijke organisatie in de communicatie met inwoners. Daarnaast beschrijven we in detail de communicatiemiddelen die we willen inzetten.

Duidelijk is in ieder geval dat we een communicatiestructuur – onder andere website en nieuwsbrieven – opzetten waarmee we zoveel mogelijk inwoners frequent bereiken. Zoals genoemd, is de insteek daarbij om inwoners uit te leggen waarom we bezig zijn met onze bestuurlijke toekomst, en welke stappen we daarin doorlopen. We proberen begrip te creëren voor het gegeven dat het traject mogelijk enige tijd kan duren. Daarnaast geven we aan wat inwoners eventueel gaan merken van een herindeling en welke invloed ze kunnen uitoefenen op het traject.

Een uitzondering op bovenstaande vormt de wijze waarop we inwoners willen betrekken bij het onderzoek naar de splitsing van de Gemeente Renkum als mogelijkheid bij een herindeling. Voor dit onderdeel van het vervolgtraject willen we inwoners [raadplegen](#) (meedenken). Hoe we dat doen beschreven we in [hoofdstuk 3](#).

⁶ Met inwoners bedoelen we ook ondernemers en maatschappelijke organisaties in onze gemeente.

⁷ In de raadssessie van 6 maart 2024 over de startnotitie benoemden de aanwezige raads- en commissieleden goede mogelijkheden om inwoners aangehaakt te houden, evenals uitgangspunten voor de communicatie met inwoners. Deze inbreng nemen we mee in de communicatieaanpak.

6 Hoe nemen we de gemeenteraad mee in het vervolgtraject?

Inleiding

In de vorige fase van het traject bestuurlijke toekomst namen we de gemeenteraad mee in het onderzoek door informerende en raadplegende raadsessies te organiseren. Daarnaast zijn we in het kader van de eigen oriëntatie met raads- en commissieleden op bezoek geweest bij gemeentelijke organisaties die min of meer werken volgens één van de scenario's die we onderzochten. Tenslotte informeerden we de raad ook over de voortgang van het onderzoek met raadsinformatiebrieven.

Ook voor het vervolgtraject bestuurlijke toekomst is het uitgangspunt de raad uitgebreid mee te nemen. Bij de besluitvorming over het onderzoeksrapport bestuurlijke toekomst heeft de raad ook aangegeven graag goed betrokken te worden bij het vervolgtraject. Concreet is in het geamendeerde voorstel opgenomen dat de startnotitie voor het vervolgtraject een voorstel moet bevatten voor een stuurgroep met raadsleden om zo een goede verbinding te houden met het traject.

Aanpak voor het meenemen van de raad in het vervolgtraject

Om een goede verbinding met de gemeenteraad te houden tijdens het vervolgtraject en de raad mee te nemen in de voortgang en (tussen)resultaten, stellen we het volgende voor:

In plaats van de term stuurgroep, gebruiken we in het vervolgtraject bestuurlijke toekomst de term **klankbordgroep**. We hebben hiervoor een aantal praktische redenen. De eerste heeft te maken met al bestaande interne werkstructuren. Hierin wordt de term **stuurgroep** gebruikt voor intern overleg tussen de projectleider, de ambtelijk opdrachtgever (in dit traject de gemeentesecretaris) en de bestuurlijk opdrachtgever (in dit traject de burgemeester). We vinden eenzelfde naam voor twee verschillende overleggen verwarrend.

De andere reden heeft te maken met de technische bevoegdheden van de gemeenteraad. Met de term **stuurgroep** wordt geïmpliceerd dat de deelnemers aan de stuurgroep een besluitvormend mandaat hebben. Een stuurgroep is echter geen formele commissie van de raad en heeft hierdoor ook geen formele bevoegdheden. Het nemen van besluiten over het project bestuurlijke toekomst is voorbehouden aan de (hele) gemeenteraad en niet aan individuele raads- en commissieleden verenigd in een stuurgroep.

Een klankbord – iemand of een groep mensen die met aandacht luistert en reageert – heeft geen besluitvormende functie. Een klankbordgroep is een overleg met personen waarin meningen gedeeld kunnen worden over het verloop van het traject. Door een klankbordgroep onderdeel te laten zijn van het vervolgtraject, wordt zeker gesteld dat de mening van de raad wordt gehoord.

Kader 6.1 Klankbordgroep in plaats van stuurgroep

» Klankbordgroep bestaande uit raads- en commissieleden

De raad gaf aan om een stuurgroep bestaande uit raadsleden in het leven te roepen. Om de praktische redenen die zijn beschreven in **kader 6.1**, noemen we deze groep **klankbordgroep**. De klankbordgroep bestaat uit vijf raadsleden – maximaal één lid per raadsfractie – die worden benoemd door de raad.

De leden van de klankbordgroep worden periodiek geïnformeerd over de voortgang van het vervolgtraject en steeds wanneer aan de orde geconsulteerd over specifieke stappen in het vervolgtraject. We stellen in ieder geval voor dat de klankbordgroep een consulterende rol heeft bij de brede communicatie met inwoners. De frequentie van het samenkomen van de klankbordgroep stemmen we in de eerste sessie af met de leden van de groep.

»» Periodieke raadsnieuwsbrief

Het is uiteraard van belang dat de (hele) gemeenteraad goed geïnformeerd blijft over de voortgang van dit vervolgtraject. Vandaar dat we frequent een [raadsnieuwsbrief](#) sturen, waarmee de raad op de hoogte wordt gehouden over de stand van zaken. Deze nieuwsbrief is zo laagdrempelig en begrijpelijk mogelijk, en is ook beschikbaar voor onze inwoners.

Ook als er weinig ontwikkelingen te melden zijn, wordt de raadsnieuwsbrief verstuurd, zodat de raad ook geïnformeerd is wanneer er minder te delen valt. De nieuwsbrief wordt dan ook in principe met een vaste frequentie verstuurd, bijvoorbeeld iedere laatste dinsdag van de maand. De meest geschikte frequentie en dag van versturen, stemmen we af met de klankbordgroep. Mocht er in de tijd tussen twee raadsnieuwsbrieven zaken te melden zijn, wordt ontvangt de raad een extra nieuwsbrief.

»» Raadssessies

Om ook de hele raad direct – en meer interactief – bij te praten over de voortgang van het traject, en te raadplegen of consulteren over belangrijke zaken, organiseren we ook raadssessies. We doen dat wanneer belangrijke ontwikkelingen of onderwerpen aan de orde zijn of wanneer de raad daar zelf om verzoekt. De voorbereiding van deze raadssessies stemmen we af met de klankbordgroep.

»» Communicatie door de raad over het vervolgtraject bestuurlijke toekomst naar inwoners

De gemeenteraad heeft een rol – en behoefte – om zelf inwoners te informeren over en/of anderszins te betrekken bij (de voortgang van) het vervolgtraject. Dit naast de communicatie over het traject door het projectteam, zoals beschreven in [hoofdstuk 5](#).

Om de raad hierin te ondersteunen, wordt in samenwerking met de griffie een gedeelte in het raadsinformatiesysteem ingericht, waar alle (eerder gedeelde) informatie over het onderzoek en het vervolgtraject bestuurlijke toekomst kan worden teruggevonden. Schematische weergaven (afbeeldingen) die zijn opgenomen in memo's, voorstellen etc. voegen we hier ook afzonderlijk aan toe. Op die manier kan deze informatie eenvoudig worden gebruikt in de communicatie-uitingen door de raad(sleden).

7

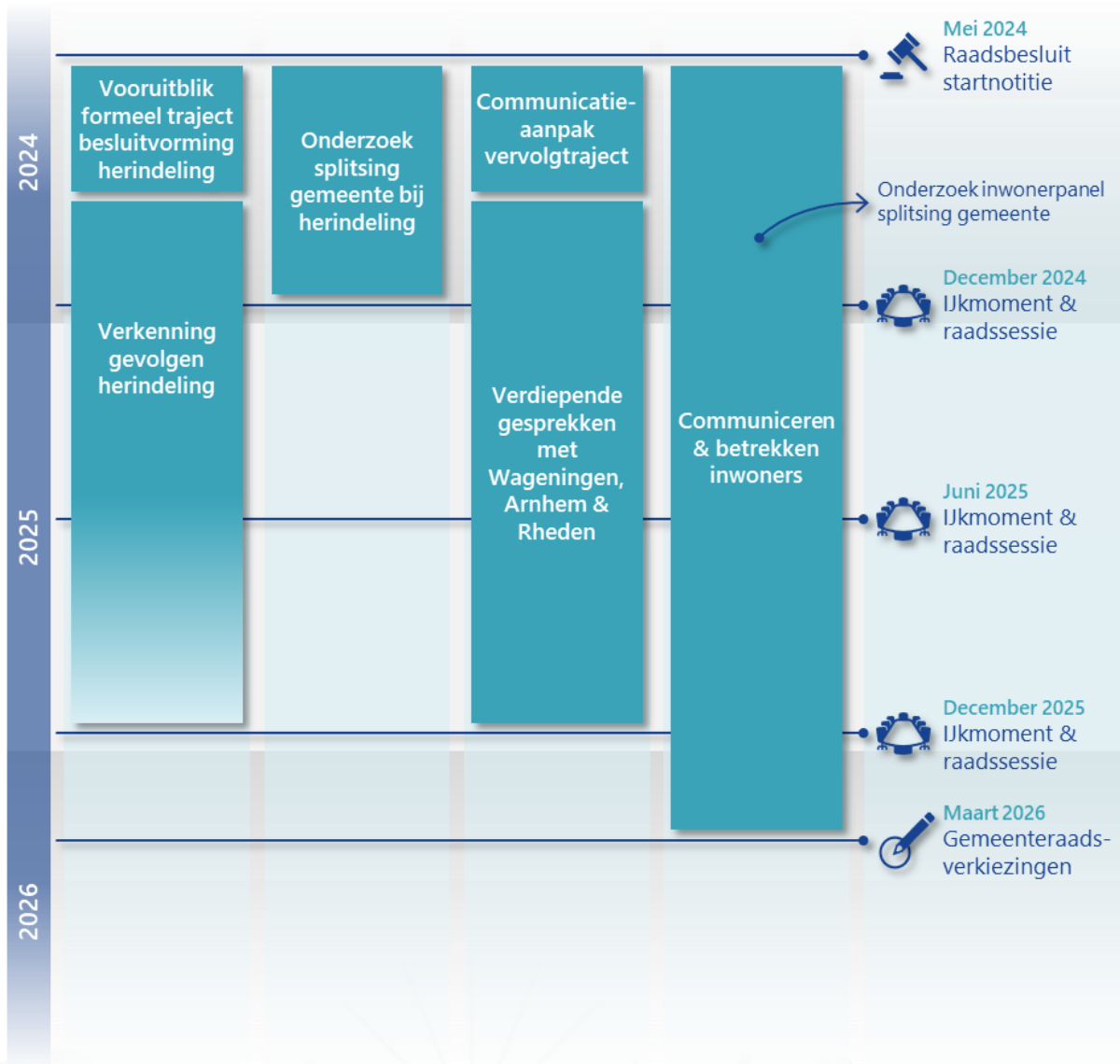
Wat is het tijdspad voor het vervolgtraject?

Inleiding

Eerder gaven we aan dat het op voorhand niet te bepalen is wat het resultaat van het vervolgtraject is en wanneer we een resultaat bereiken. Voor het slagen van het door de raad erkende toekomstscenario van herindeling zijn we afhankelijk van een partner die welwillend staat tegenover herindeling. We gaan in het vervolgtraject aan de slag met verdiepende gesprekken en het verkennen van de mogelijkheden en beperkingen van een herindeling, maar het initiatief ligt daarbij niet altijd direct bij ons. Het is dan ook niet mogelijk op in deze startnotitie een concrete tijdsplanning met einddatum voor het vervolgtraject op te nemen.

Tijdspad vervolgtraject

We kunnen wel een tijdspad benoemen waarin we globaal aangeven wanneer we nu denken de verschillende onderdelen van de startnotitie op te pakken. Dit tijdspad is weergegeven in **figuur 7.1**.

Figuur 7.1 Globaal tijdspad vervolgtraject bestuurlijke toekomst met ijkmomenten en andere belangrijke data

We gaan als eerste aan de slag met het opstellen van een communicatieaanpak, het onderzoek naar splitsing van de gemeente bij een herindeling en een doorkijk naar het formele traject voor de besluitvorming over een herindeling. Met deze doorkijk maken we voor de raad inzichtelijk welke stappen aan de orde komen in het formele herindelingstraject dat volgt op een eventueel principebesluit van de raad over herindeling. Het doel is om aan te geven welke onderwerpen sowieso nog aan de orde komen nadat een principebesluit is genomen.

Na de zomer starten we met het verkennen van de gevolgen van een herindeling en gaan we verder in gesprek met Wageningen, Arnhem en Rheden (en relevante verbonden partijen). Wanneer we het onderzoeken van de gevolgen van een herindeling hebben afgerond is nu nog niet concreet te zeggen, omdat we – wanneer dat mogelijk en opportuun is – hierin gezamenlijk willen optrekken met de partnergemeente. We zijn daarbij dan afhankelijk van het tempo van die partner.

De verdiepende gesprekken met de drie mogelijke partnergemeenten blijven we uiteraard voeren gedurende de loop van het vervolgtraject. Dat geldt ook voor het communiceren met en betrekken van inwoners bij het traject.

In [figuur 7.1](#) zijn ook belangrijke data – het raadsbesluit over de startnotitie en de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 – weergegeven, evenals ijkmomenten waarop we de balans opmaken van waar we staan en wat de vooruitzichten zijn tot in ieder geval het volgende ijkmoment. We stellen voor deze ijkmomenten te koppelen aan een raadsessie, zodat we de resultaten en voortgang van het traject aan de hele raad kunnen toelichten.

In het tijdspad zijn voornamelijk drie ijkmomenten opgenomen, steeds net voor een zomerreces en aan het einde van een jaar. Als het wenselijk of er anderszins een concrete aanleiding is om een extra ijkmoment en/of raadsessie te organiseren, dan leggen we dit voor aan de raad. Het eerstvolgende geplande ijkmoment – en raadsessie – staat gepland voor december van 2024.

In [figuur 7.1](#) staan geen onderdelen/ activiteiten gepland na de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Daarmee willen we niet aangeven dat het traject bestuurlijke toekomst dan sowieso is afgerond. Wel ligt het in de lijn van de verwachting dat het vervolgtraject zoals beschreven in deze startnotitie dan tot een resultaat heeft geleid – wat dit resultaat dan ook is.

Als het vervolgtraject eindigt met het voorbereiden van een principebesluit door de raad over het voornemen tot herindeling, duurt het vanaf dat moment nog ongeveer drie jaar voordat de herindeling van de Gemeente Renkum een feit is. Zoals genoemd, maken we dit proces inzichtelijk met de eerdergenoemde doorkijk naar het formele traject voor de besluitvorming over een herindeling.

